

En forskningsgranskning om möjligheter och utmaningar med dockor som didaktiskt verktyg i förskolan

Anders Råde

Umeå universitet, Sverige

Korrespondans: Anders Råde, e-post: anders.rade@umu.se

Sammanfattning

Läroplanens krav på att förskolans innehåll och arbetssätt skall vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet innebär att förskolans didaktiska verktyg behöver få stöd av forskning. Då lek har en central plats i förskolan kan en utveckling av ett lekfullt verktyg som dockor vara motiverat. Därför syftar denna studie till att studera hur forskning behandlar möjligheter och utmaningar med dockor som didaktiskt verktyg i förskolan. En systematisk granskning har genomförts av 29 vetenskapliga artiklar. Fyra områden med möjligheter för dockor som didaktiskt verktyg identifieras, förskolebarns sociala kompetens, kommunikation, ämneslärande och barns lek. Vidare framkom två områden med utmaningar, pedagogiska och kontextuella, relaterat till dockor som didaktiskt verktyg. Diskussionen berör både möjligheterna och utmaningarna med dockor som didaktiskt verktyg. Dockor konstateras ha en potential som didaktiskt verktyg i förskolan.

Nyckelord: didaktik; dockor; förskola; lek; undervisning

Abstract

Possibilities and challenges with puppets as pedagogical tool in preschool – a research review

The curriculum requirement that the teaching in preschools is based on science and proven experience entails the pedagogical tools of preschools to have a base in research. As play is a central part of the curriculum in preschool, a development of the playful tool of puppets can be motivated. Therefore, this study aims to scrutinize research on the possibilities and challenges with puppets as pedagogical tool in preschool. A systematic review has been conducted of 29 scientific articles. Four areas with opportunities for puppets as pedagogical tool is identified, preschool children's social skills, communication, subject learning, and play. Furthermore, two areas with challenges, pedagogical and contextual, related to puppets as a pedagogical tool are identified. The discussion highlights both the opportunities and the challenges with puppets as pedagogical tool. Puppets are found to have a potential as a didactic tool in preschool.

Keywords: didactic; puppets; preschool; teaching; play

Introduktion

Internationellt finns i flertalet länder en trend mot en mer akademiserad förskoleverksamhet med en utveckling av olika styrdokumenterna för förskolan och införlivande av förskoleverksamhet som en del i landets utbildningssystem (Fleer et al., 2018; Fleer & van Oers, 2018; Nyland & Ng, 2016). I Sverige blev förskolan en egen skolform i vårt utbildningssystem genom skollagen 2010 (SFS 2010:800), och begreppet undervisning relateras också till förskolan. I senaste läroplanen för förskolan, Lpfö 18, infördes begreppet undervisning även i denna text (Skolverket, 2018). Undervisning som begrepp är relativt nytt i den svenska förskolan och eftersom det utgår från skolans värld är det inte självklart hur det skall förstås i förskolans värld (Sheridan & Williams, 2018). Det framhålls av forskare att undervisningen i förskolan är delvist annorlunda än i skolan då inga tydliga uppnående mål finns, att förskolans utbildning skall bygga på barns intresse och nyfikenhet och att lek är centralt (Eidevald & Engdahl, 2018). Förskolans undervisning skall enligt Lpfö18 präglas av lustfullhet och leken har en viktig betydelse för barns utveckling, lärande och välbefinnande (Skolverket, 2018). En didaktisk metod som både är lekfull och ligger nära barnens lek är dockor och figurer, och forskning visar att dockan har en potential som didaktiskt verktyg i förskolan men att dess användning har minskat under senare år (Forsberg Ahlcrona, 2012). Eftersom förskolans innehåll och arbetssätt fått nya krav på att utgå från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i senaste läroplanen och skollag (SFS 2010; Skolverket, 2018), så är det av vikt att utveckla den vetenskapliga grunden för förskolans didaktik. Det är också viktigt att förskolans arbetssätt genomsyras av ett vetenskapligt förhållningssätt, där även utmaningar med verktyg uppmärksammas. Denna studie syftar till att belysa hur forskning berör dockan som didaktiskt verktyg i förskolan. Vilka möjligheter och utmaningar för dockor som didaktiskt verktyg med förskolebarn går att identifiera i tidigare forskning?

Undervisning och didaktik i förskolan

Tidigare i den svenska förskolans historia har undervisning som begrepp använts, men från 1970-talet har andra begrepp som till exempel lärande och aktiviteter använts (Eidevald & Engdahl, 2018). Skollagens och läroplanens införande av begreppet undervisning som en del i förskolans ”skolifiering” har mötts av en viss skepsis och motstånd från förskollärarkåren (Skolinspektionen, 2018). Undervisning har sin härkomst från skolans värld och det är först från 2018 som innebörden av detta begrepp börjar bli mera uttolkad för förskolans värld (Sheridan & Williams, 2018). Även om skolverket beskriver undervisning som målstyrda processer under ledning av förskollärare så menar forskarna Pramling och Pramling Samuelsson (2018) att den vuxne måste vara responsiv till barnens reaktioner, intresse, nyfikenhet, lust att leka och lära. Läroplanen antyder vidare att förskolans undervisning är något annorlunda än grundskolans då läroplanen beskriver att förskolans undervisning kan utgå både från planerat innehåll och mer spontant uppkomna situationer (Skolverket, 2018).

Även internationellt finns en kritik och motstånd mot en ökad ”skolifiering” av förskolans värld där till exempel en risk har uppmärksammats att en prioritering av lärarinstruktioner tenderar att minska barns lek i förskolans värld (Russel, 2011). Dock finns flera pedagogiska inriktningar som ser en potential med att leken kan integreras med lärandemål i förskolans värld (Weisberg, 2013). En av dessa är ”Play based learning” (PBL), som har ett fokus på barnet, dess förmågor, intresse och utveckling och där lärandet struktureras på ett både lärorikt och lekfullt sätt (Pyle & Daniels, 2017).

Ett sätt att förstå och kategorisera förskolebarns lärande på olika sätt i leken inom det lekbaserade pedagogiken är att dela in den i fri och strukturerad lek (Pyle & Daniels). Den fria leken är att betrakta som den lek där läraren inte är involverad i barns lek och den strukturerade leken där barnen tydligt guidas mot lärandemål. Forskare har också lyft fram en form av lek mittemellan den fria och strukturerade leken, den ändamålsenliga leken, som innebär att läraren går in i barns lek och styr leken med stödjande frågor mot ett visst lärandemål (Pyle & Daniels, 2017). Den ändamålsenliga leken har stora likheter med den syn på att förena lek och lärandemål som framhålls i det som benämns lekresponsiv undervisning där lärare går in med responsivitet i barns lek och stödjer denna mot lärandemål (Pramling & Wallerstedt, 2019).

Dockor och figurer som didaktiska verktyg

Dockor och figurer har använts sedan de tidigaste mänskliga kulturerna för att berätta historier, ofta i religiösa sammanhang, och för att sprida kunskaper (Jurowski & Francis, 1998). Under 1800-talet blev dockor och dockteater allt mer något som tillhör och inriktas mot barn, och började även användas som ett didaktiskt verktyg inom utbildning (Jurowski & Francis, 1998). En fördel med att använda dockor med barn är dess visuella kraft och förmåga att fånga barns uppmärksamhet (Tierney, 1995). Dockor har använts med framgång inom undervisning i naturvetenskapliga ämnen i grundskolan (Simon et al., 2008). Dockor kan minska barriären mellan vuxna och barn och göra undervisningen mer funktionell och lustfylld eftersom dockor kan tillföra humor och glädje till olika lärandesituationer (Tierney, 1995). Dockor är vidare något som är nära barns lek och värld vilket innebär att barn vanligtvis har lätt att skapa relationer och bli nära vän med dem (Hunt & Renfro, 1982). Dockor kan också ha den förmågan att få blyga och tystlåtna barn att lockas till att öppna sig och våga prata (Brezigar, 2010). Dockor och dockteater kan skapa en relation till samhällets kultur genom att till exempel handla om folksagor som även kan breddas till en mångkulturell och internationell inriktning (Esquivel et al., 2010).

Inom förskolan har dockor en tradition längre tillbaka i tiden, men används allt mindre som didaktiskt verktyg på förskolor och förskolläro-utbildningen (Forsberg Ahlcrona, 2009). Det finns en aktuell granskning av dockor som didaktiska verktyg med skolbarn som delvist är relevant även för förskolans värld. Kröger och Nupponen (2019) har i en studie granskat 15 vetenskapliga källor och visar på fem områden för dockor som didaktiska

verktyg. Dessa är att skapa kommunikation, stödja ett positivt klassrumsklimat, stimulera kreativitet, gynna samarbete och förändra attityder (Kröger & Nupponen, 2019). En brist i denna granskning är att den bygger på relativt få källor, att där få är artiklar från vetenskapliga tidskrifter med peer-review och att urvalet inte har fokus på förskolebarn.

Studier visar att dockor som didaktiska verktyg förekommer inom andra professioner, som lekterapi, specialpedagogik, hälsovård och som forskningsmetod. Även om dessa sammanhang inte bara är inom utbildning så handlar det om att påverka eller studera barns beteende vilket har en likhet med undervisning. Denna funktionella användning av dockor med barn kan ha relevans för didaktik inom till exempel förskolan.

Inom lekterapi har dockor en etablerad användning och den första dokumenterade användningen är från 1936 (Kjellstrand & Hartwig, 2014). Ett flertal artiklar går att finna som berör den terapeutiska användningen av dockor med barn i förskoleåldern (R. Carter & Mason, 1998; Kjellstrand & Hartwig, 2014). Inom specialpedagogik finns en översikt av Dunst (2014), som bygger på 26 granskade studier, där urvalet var program för funktionshindrade barn som använde dockor eller dockteater. Även om effekten av dockor hade liten eller medium påverkan på barnens beteende, visar granskningen att dockor är användbara som didaktiska verktyg även inom specialpedagogik. Även inom hälsovård och då kopplat till sjuksköterskeprofessionen förekommer dockor som didaktiskt verktyg. Tilbrook et al. (2017) har granskat 12 artiklar och visar att modellering och simulering med dockor är vanligt förekommande inom både sjuksköterskeutbildningen och sjuksköterskepraktiken. I Reid-Searl et al. (2017) används dockor för att informera barn om vårdinsatser och som distraktion vid obehagliga ingrepp. Dock finner studien att några sjuksköterskor var obekväma med att använda dockor eller upplevde att metoden som tidsödande.

I en studie av Epstein et al. (2008) granskas användningen av dockor inom kvalitativ forskning, och visar att även om metoden har utmaningar så kan intervjuer med barn med hjälp av dockor underlätta för barn att identifiera, tydliggöra och verbalisera sina känslor. De utmaningar som lyftes fram var att dockornas kön, etnicitet och utseende verkar ha betydelse för barns interaktion med dockorna. Även om denna forskningsmetod har liten koppling till undervisning, så har det relevans för att visa att metoden är användbar som samtalsmetod med barn. Dessutom ger användningen av dockor som forskningsmetod en tyngd åt användningen i andra sammanhang som förskolan samt att det kan ge inspiration till hur metoden kan användas inom andra område.

Det finns således en potential att använda dockor som didaktiska verktyg i förskolan och där också inspiration är möjlig att få från andra professioner. Då forskning om användningen av dockor inom andra professioner indikerat utmaningar kopplat till verktyget blir det relevant att även belysa detta för dockans didaktik inom förskolan. Denna studie kan ge dockor som didaktiska verktyg en bred belysning och även fylla en kunskapslucka genom att studera verktygets möjligheter och utmaningar i förskolans värld. Genom att granska

hur vetenskapliga artiklar från tidskrifter med peer-review berör detta område bidrar också till att ge detta didaktiska verktyg för förskolan en vetenskaplig grund.

Material och metod

En systematisk granskning av vetenskapliga artiklar skrivna på engelska genomfördes under januari–maj 2020 (American Psychological Association, 2010; Petticrew & Roberts, 2006). Tre internationella databaser användes: (1) Academic Search Premier (ASP), (2) Education Resources Information Center (ERIC) och (3) Web of Science (WoS) samt viss ”snöbollssökning” via Google Scholar (GS) och via redan hittade artiklar. Sökord som användes var ”puppet”, ”puppets”, ”puppetry” och ”doll” samt i kombination med sökorden ”early childhood” och ”early childhood education”. Kriterier för inkludering av artiklar var (1) dockor/figurer användes med barn, (2) berör barn i åldern ett till sex år i förskoleverksamhet, (3) på engelska, (4) från vetenskaplig tidskrift med *peer-review*, (5) empirisk och (6) visar något om dockans möjligheter eller utmaningar som didaktiskt verktyg. *Ulrichsweb Global Serials Directory* användes för att avgöra om tidskriften var granskad med *peer-review*.

I ett första urval erhöles 106 artiklar eftersom alla studier där dockor på något sätt användes med förskolebarn inkluderats. Vid ett andra urval där enbart studier med koppling till förskoleverksamhet inkluderats blev urvalet 46 artiklar. I det tredje och slutliga urvalet inkluderades enbart studie där dockor som didaktiskt verktyg hade en mer central funktion i studien och urvalet blev nu 29 artiklar från 25 internationella vetenskapliga tidskrifter och utgör studiens empiriska underlag. Artiklarna berör studier som genomförts i 17 länder, vilka är Australien, Brasilien, Cypern, Finland, Grekland, Irland, Israel, Nigeria, Nordirland, Nya Zeeland, Singapore, Slovenien, Storbritannien, Sverige, Sydafrika, Tyskland och USA. De granskade artiklarna hade både kvantitativ, experimentell design och kvalitativ design där metoder som intervjuer, observationer och fallstudier ingick. Dessa artiklar har sedan genomlästs och en kvalitativ tematisk analys har genomförts (Bryman, 2004). Det första steget i den kvalitativa databearbetningsprocessen var att göra en tematisk kategorisering om artiklarna lyfte möjligheter och/eller utmaningar med dockorna som didaktiskt verktyg. Med möjligheter avsågs att dockorna användes för att uppnå något särskilt mål eller syfte i undervisningen. Med utmaningar avsågs om dockorna sin didaktiska användning kunde kopplas till några svårigheter eller problem.

Forskningsmetodiskt var granskningen behäftad med vissa problem. En begreppsproblematik var att de engelska orden ”puppet” och ”doll”, med lite olika betydelse, båda blir docka översatt till svenska. Dock användes främst ”puppet” i artiklarna när det gäller den didaktiska användningen på förskolorna. Det som på svenska benämns dockor i denna granskning inkluderar handdockor, figurer, mjukdjur och dockor som på något sätt används som verktyg för undervisningen med förskolebarn. En problematik relaterat till

urvalet var huruvida studier där forskare använder förskolebarn i sina studier skulle inkluderas. De studier som genomfördes i förskolemiljön och med ett fokus som har likheter med ett didaktiskt perspektiv inkluderades.

Resultat

I denna del presenteras inledningsvis vilka möjligheter och därefter vilka utmaningar med dockor som didaktiskt verktyg som identifierats i de granskade artiklarna.

Möjligheter med dockor som didaktiskt verktyg

I 21 av de 29 granskade artiklarna framkom möjligheter att använda dockan som didaktiskt verktyg. Möjligheterna kategoriseras i fyra områden, ”Social kompetens” (sju artiklar), ”Kommunikation” (sju artiklar), ”Ämneslärande” (fyra artiklar) och ”Barns lek” (tre artiklar) (se tab. 1).

Tabell 1. Möjligheter för dockor som didaktiskt verktyg i förskolan enligt tidigare forskning (n = 21)

Områden/artiklar	Antal
Möjligheter för dockan som didaktiskt verktyg kan handla om:	
Social kompetens	7
Carter & Nutbrown, 2016; Choi & Md-Yunus, 2011; Duley et al., 2018; Jesuvadian & Wright, 2011; Kondoyianni, 1997; Remer & Tzurriel, 2015; Tzurriel & Remer, 2018	
Kommunikation	7
Brits et al., 2014; Caganaga & Kalmis, 2015; Forsberg Ahlcrona, 2012; Lake & Evangelou, 2019; Walsh et al., 2011; Wessel-Powell et al., 2016, 2018	
Ämneslärande	4
Bers et al., 2002; Liston, 2015; Makuch & Reschke, 2001; Mendes et al., 2020	
Barns lek	3
Bowne & Brokmeier, 2008; Davis & Dolan, 2016; Wohlwend, 2017	

Social kompetens

En möjlighet för dockor som didaktiskt verktyg handlar om att på olika vis stödja barns sociala kompetens. I en studie från Israel, med kvantitativ design, utprovades handdockor som medierande verktyg i en experimentellt upplagd intervention med 18 lärarstudenter och där 145 barn i åldern fem till sju år från 15 förskolor ingick (Tzurriel & Remer, 2018). Resultatet visade att undervisningen med dockor uppvisade undervisning med högre medierande effekt än kontrollgruppens undervisning utan dockor.

Övriga sex studier inom området har kvalitativ design och lyfter lärares uppfattningar om dockor som didaktiskt verktyg. En studie handlar om hur förskollärare på en förskola på Nya Zeeland i ett aktionsforskningsprojekt använde olika dockscenarier med förskolebarn i åldrarna tre till fyra år för att stödja barnens sociala färdigheter i naturliga sammanhang (Duley et al., 2018). Förskollärarna uppfattar att dockscenarierna var effektiva för att

kommunicera lärarnas förväntningar på barnen. I barnens egen lek blev de uppmanade att återvända till dessa scenarios vilket medförde att spänningar och känslor reducerades i konfliktsituationer. Det framgångsrika resultatet gjordes också att dockor började att användas i fler sammanhang på förskolan. I anknytning till studien från Israel av Tzuriel och Remer (2018) gjordes även en intervjustudie. Vid intervjuer med lärarstudenterna framkom att de uppfattade att dockorna ökade barnens vilja att samarbeta, intresset, koncentrationsförmågan och deltagandet i lärandeaktiviteter (Remer & Tzuriel, 2015).

Choi och Md-Yunus (2011) genomförde en interventionsstudie med 16 fyra till femåringar i en förskola i USA. Förskolläraren genomförde interventionerna under handledning av forskare. Syftet med interventionerna var att lära barnen sociala färdigheter genom att först läsa en relevant bok och sedan illustrera en konfliktsituation utifrån bokens innehåll med hjälp av handdockor. Som en uppföljning av interventionerna så ställde dockorna frågor till barnen om konfliktsituationerna och hur de kunde lösas. Vidare gavs barnen möjlighet att själva leka med dockorna där också förskolläraren kom med kommentarer och stöd speciellt till barn med bristande sociala färdigheter. Resultatet som bygger på en triangulering av olika datakällor, där både observationer och intervjuer med förskollärare ingick, visar att de flesta barnens sociala färdigheter stimulerades av interventionen. En studie med likartad design genomfördes med barn i åldern fyra till sex år på grekiska förskolor där lärare använde berättelser med dockor för att förstå barnens självuppfattning (Kondoyianni, 1997). Läraren intervjuade även barnen efteråt och där barnen fick svara genom att spela med en docka, och metoden gav en god inblick i barnens sätt att tänka om sig själva.

I en studie genomförd med tre till sex-åringar på förskolor i Singapore studerades barnens uppfattningar om stereotyper och diskriminering med hjälp av ”persona dolls” (Jesuvadian & Wright, 2011). Barnen intervjuades i par i ett lekrum där fyra ”persona dolls” med olika etnicitet fanns med och där barnen uppmanades att välja en av dockorna att leka med. En docka, med mörk hudfärg, användes av forskaren för att presentera en berättelse om utanförskap. Resultatet visar att barnen är medvetna om stereotyper och diskriminering och metoden med dockor gav en tillgång till barnens tänkande och barnens röster. I Carter och Nutbrown (2016) användes också ”persona dolls”. Denna studie genomfördes i Storbritannien med förskolebarn i åldern fem till sex år för att fånga barnens uppfattningar om vänskap. ”Persona dolls” användes för att presentera ett scenario med olika vänskapsdilemman som barnen sedan fick bearbeta genom rollspels-samtal, egna teckningar och lek i små lekvärldar där figurer ingick. Resultat gav en god inblick i barnens värld gällande vänskap.

Kommunikation

Detta området handlar om att dockorna används för att stödja förskolebarnens kommunikation. En studie är av kvantitativ karaktär och visar på dockornas effektivitet som

didaktiskt verktyg. I Lake och Evangelou (2019) används dockor aktivt i interventioner för att stödja barns språk. I en intervention kallad "Let's Talk" i Storbritannien deltog 94 barn i åldern tre till fyra år, med en kontrollgrupp och interventionsgrupp (Lake & Evangelou, 2019). Interventionen som pågick varannan vecka i tio veckor bestod av en sagoläsning där dockor ingick i både själva högläsningen och i den efterföljande bearbetningen i form av lekfull dramatisering av sagan med dockor. Via ett språktest visar studien att interventionen med dockor gav en signifikant positiv effekt på barnens språkliga vokabulär, samt ökade längden på barnens språkliga yttranden.

Andra studier inom detta område har en kvalitativ design när de studerar dockor som didaktiskt verktyg. I några studier studeras barns multimodala meningsskapande i barns lek där både verbal och icke verbal kommunikation stimuleras av dockor (Wessel-Powell et al., 2016, 2018). I en klass med både förskolebarn (*kindergarten*) och grundskolebarn (*first grade*) i åldrarna fem till sju år i USA användes dockor och figurer som en del i en multimodal undervisning med fokus på berättande i en form av lekworkshop (Wessel-Powell et al., 2016). Möjligheten att kommunicera på olika sätt, till exempel med dockor, hjälpte barnen att berätta mer engagerat och med intressantare berättelser. I Wessel-Powell et al. (2018) studerar en likartad klass med förskolebarn och grundskolebarn och här var också en lekworkshop i fokus. Denna gång skapade barnen berättelser och pappersdockor utifrån ett eget intresse om zombier, ett område som lärarna var lite skeptiska till från början. Resultatet blev dock att genom att barnen fick utgå från sitt egna starka intresse vid skapandet av berättelserna, dockorna och framträdanden så ökade barnens engagemang och glädje betydligt.

I en etnografisk studie, där forskaren samtidigt arbetade som förskollärare på svensk förskola med 20 barn i åldern tre till fem år (Forsberg Ahlcrona, 2012). Studien visar på den potential som dockor, i form av främst stavdockor och handdockor, kan ha som medierande verktyg i förskolebarns kommunikativa processer. Caganaga och Calmis (2015) är en fallstudie från Cypern med tjugo femåriga förskolebarn. De intervjuade lärarna beskriver hur dockan "Pepe" i undervisning i engelska som andraspråk stimulerade och engagerade barn med en trevlig atmosfär och skapade mer avkopplade barn.

Ämneslärande

Området som berör barns ämneslärande visar att dockor kan användas som didaktiskt verktyg inom ämnesområden som naturvetenskap och hälsokunskap. Några av artiklarna har en kvantitativ design och visar på dockornas effektivitet i undervisningen med förskolebarn. Makuch och Reschke (2001) studerar hur dockor kan användas som undervisningsmetod inom tandvård med tre till sex-åringar på förskolor i Tyskland. Genom en experimentinriktad design med kontrollgrupp med enbart muntlig undervisning och experimentgrupp där undervisningen innehöll olika variationer av guidad lek med dockor/spel och instruerande dockspel. Resultatet visar hur ett gudat rollspel med dockor om

tandhygien är mer effektivt än bara information om detsamma till barn i förskoleåldern. Det var också mer effektivt att börja med instruerande dockspel och därefter den guidade lek med dockor/spel.

Mendes et al. (2020) genomförde en quasi-experimentell studie med förskolebarn i åldern två till fyra år och deras vårdnadshavare i Brasilien. I interventionen med barnen användes lek-inriktad metod där dockor ingick för att berätta och visar vikten av god handhygien. Vårdnadshavarna erbjöds tre träffar där instruktioner och övningar genomfördes. Resultat visar att lekfull intervention med dockor bidrog till en signifikant förbättring i efterlevnaden av handtvätt hos barnen. Intressant att interventionen även inkluderade utbildning av vårdnadshavarna, vilket troligtvis bidrog till resultatet. Även intressant att i denna studie var den medverkande personalen från förskolorna sjuksköterskor, vilken ger en inblick i att även denna profession kan vara verksam inom förskolan värld.

Andra studier har en kvalitativ design och visar på detta sätt dockornas potential i undervisningen med förskolebarn. I ett projekt i Irland ingick 57 lärare i grundskolans första år, med barn i åldern fyra till åtta år, som provade dockor i sin undervisning i naturvetenskapliga ämnen (Liston, 2015). Lärarna fick genomgå en två timmars workshop om hur dockor kan användas i undervisningen, varefter de fick pröva metoden i sin egen undervisning. Lärarnas respons efter genomförandet var i stort positivt där dockorna gav fler möjligheter till givande samtal och utforskning som utvecklade barnens naturvetenskapliga processfärdigheter när de försökte lösa problem tillsammans för deras ”vän” (dockan).

I Bers et al. (2002) är en fallstudie om hur lärarstudenter provar dockor i undervisning om fjärilars förvandling med treåriga förskolebarn i USA. Dockorna åker på en robot och barnen får byta ut dockorna i olika miljöer för att visa på en fjärils förvandling från larv till kokong och fjäril. Lärmiljön blev härmed berikad där både dockor och tekniken engagerade barnen och deras utforskande.

Barns lek

Området som berör barns värld handlar om att undervisning med dockor har en närhet till barns lek eftersom dockor, figurer och mjukdjur ofta ingår i barns egen lek. Därför kan undervisning med dockor lättare stimulerar och påverkar barns lärande. Här är alla studier av kvalitativ karaktär.

Davis och Dolan (2016) studerade ett lärprogram för pedagoger inom förskolan ”The Open Story Box Project” i Australien. Tanken är att stödja ett konst-baserat lärande och deltagarna får tillgång till ett läromedel, en ”storybox”, och utbildas under ett antal workshops. I detta läromedel ingår förutom utvalda barnböcker, poesi, rekvisita, instruktioner även utvalda fingerdockor. I studien lyfts ett exempel på hur en lärare fick starkt känslomässig erfarenhet s.k. ”perezhivanie” av att först själv få träna sig i att berätta med dockor och sedan få utföra detta med förskolebarn. En viktig ambition i projektet var att stödja en mer barn-centrerad pedagogik och pedagogers aktiva medverkan i barns egna fantasifulla lek.

En studie genomfördes med 22 sex-åringar på en förskola i USA (Bowne & Brokmeier, 2008). Ett temaarbete dokumenterades som i mycket utgick från barn tanka och idéer. Lärarnas reflektioner efteråt var att barnens egna mjukdjur visade sig vara mer funktionella än handdockor vid en dramatisering av en djurpark. I en annan studie från förskolor i USA visade det sig att barnen blev mera engagerade och pratsamma vid lek med traditionella/kommersiella dockor som de tagit med hemifrån (Wohlwend, 2017). Pedagogerna var inledningsvis negativa till att använda dessa dockor men kom sedan att framgångsrikt inkludera några av dessa ”prinsess-dockor” i sina egna dramatiserade berättelser med dockor.

Utmaningar med dockor som didaktiskt verktyg

I 16 av de 29 granskade artiklarna framkom utmaningar i relation till undervisningen med dockor som didaktiskt verktyg. Utmaningarna kategoriseras i två områden, ”Pedagogiska utmaningar” (tio artiklar) och ”Kontextuella utmaningar” (sju artiklar) (se tab. 2).

Tabell 2. Utmaningar med dockor som didaktiska verktyg i förskolan enligt tidigare forskning (n = 16)

Områden/artiklar	Antal
Dockan som didaktiskt verktyg kan medföra:	
Pedagogiska utmaningar	10
Caganaga & Kalmis, 2015; Korosec, 2013; Laverick & Migyanka, 2014; Liston, 2015; Makuch & Reschke, 2001; Moland, 2017; Remer & Tzuriel, 2015; Tzuriel & Remer, 2018; Walsh et al., 2017; Wohlwend, 2017	
Kontextuella utmaningar	7
Almqvist & Almqvist, 2015; Bateman et al., 2018; Brits et al., 2014; Choi & Md-Yunus, 2011; Hakkarainen et al., 2013; Liston, 2015; Mendes et al., 2020	

Pedagogiska utmaningar

De pedagogiska utmaningarna för dockan som didaktiskt verktyg handlar dels om praktisk didaktiska aspekter och dels om övergripande pedagogiska aspekter.

Utmaningarna som är kopplad till praktisk didaktik handlar i några studier om behovet av utbildning i att använda dockor som didaktiskt verktyg. Studier från Irland och Israel lyfter att förskolans pedagoger behöver utbildas mer om hur dockan kan användas inom förskolans undervisning (Liston, 2015; Tzuriel & Remer, 2018). I Liston (2015) uttrycker både lärarstudenter och lärare som prövat att använda dockor i sin undervisning att de behöver betydligt mer träning och utbildning för att känna sig trygga i att kunna integrera dockor som effektivt didaktiskt verktyg. Även i Tzuriel och Remer (2018) uttrycker lärarstudenter svårigheter med att hantera dockorna på ett effektivt sätt, och studien lyfter fram behovet av både teoretisk och praktisk utbildning av lärare om att använda dockor som didaktiskt verktyg. Korosec (2013) som intervjuat lärare i Slovenien visar att trots att lärarna fått utbildning i dockor så används inte detta didaktiska verktyg i så stor omfattning och då ofta från ett något ensidigt lärarperspektiv.

En utmanande aspekt kopplad till den praktisk didaktisk användningen var att vid genomförandet så var den utförda tekniken svår eller bristfällig. I undervisningen i engelska som andraspråk med femåriga förskolebarn på Cypern så var ett resultat att läraren fann att det kunde bli tråkigt för barnen med att använda samma docka för många gånger (Caganaga & Kalmis, 2015). Vid undervisning om naturvetenskap på Irland med fyra till åtta-åringar så framkom det att lärarna fann det svårt att sköta dockan och göra annat samtidigt (Liston, 2015). Också i studien från Israel uttrycker lärarstudenter en splittring med att vara sig själva eller rollen som dockan har (Remer & Tzuriel, 2015). Vid undervisning om tandvård med tre till sex-åringar på förskolor i Tyskland så visade resultatet en viss osäkerhet om i vilken ordning som lekfulla inslag respektive instruktioner skall göras med dockan (Makuch & Reschke, 2001).

En annan del av den pedagogiska utmaningen handlar om att den övergripande pedagogiska synen i det sammanhang som dockan används skapar svårigheter för undervisningen. Flera artiklar berör problem kopplat till dockans användning i en lekbaserad pedagogik (Moland, 2017; Walsh et al., 2011).

I Moland (2017) studeras en omfattande introduktion av ett lekbaserat läromedel i Nigeria där dockor från Sesam Street ingår. Distributionen av läromedlet skedde till över 2700 förskolor i landet. Genom intervjuer och observation på 27 förskolor fann forskarna att lärarna använde materialet på ett instrumentellt, traditionellt och lärar-fokuserat sätt. Resultatet visar också att orsakerna till detta var strukturella, till exempel stora barngrupper, och berodde även på lärarnas kunskaper och färdigheter, då de till exempel var vana vid att drilla alfabetet.

Walsh et al. (2011) har studerat en utvärdering av en innovativ, informell och lekbaserad läroplansutveckling för förskolor på Nordirland. Lärare har själva utvecklat en ”Enriched Curriculum” då den nationella läroplanen uppfattats som allt för formell och inriktad mot teoretiska kunskaper. Intervjuer och observationer gjordes med 119 lärare och på 100 förskolor för barn i åldern fyra till sex år. En del i de lekbaserade pedagogiken var att använda dockor för att göra den strukturerade undervisningen mer lekfull. Resultatet visar på en balans bör råda mellan lekfullhet och struktur i förskolans undervisning, och där främsta utmaningen var lärarnas bristande förståelse för den lekbaserade undervisningen.

Ett annat exempel där läroplanen hämmar användningen av dockor i förskolans värld är Laverick och Migyanka (2014). I denna studie genomförd i USA studerades lärarstudenters uppfattningar om en konst-baserad del i deras utbildning om att tillverka dockor. De flesta studenterna såg positivt på denna utbildning men det framkom också att många inom professionen har en rigid syn på läroplanen där denna form av konstbaserad undervisning skulle vara svår att implementera.

Ytterligare ett exempel där värderingar kan utmana användningen av dockor lyfts i Wohlwend (2017) från USA. I denna studie där barnens egna val av traditionella/kommersiella dockor integrerades i undervisningen och visade sig vara funktionellt. Dock insåg

lärarna att de måste lyfta vilka värderingar som till exempel kvinnligt/manligt och kroppsutseende som kan följa med dessa dockor. Detta kan då bli ett logiskt sätt att få in kritisk medvetenhet och värdegrundsdiskussion i förskolans undervisning och barnens lek.

Kontextuella utmaningar

Området kopplat till kontextuella utmaningar är relaterade dels till vilket sammanhang och dels till ramfaktorer som den didaktiska användningen av dockan görs inom.

I några av artiklarna handlar utmaningarna om den övergripande kontexten. I Brits et al. (2014) studerades hur dockor användes för undervisning på en förskola i Sydafrika. Barnen är i åldern fyra till sex år och dockor i barnstorlek används för att berätta och visa om nanoteknologi. Dockorna ökade och intensifierade barnens engagemang men studien lyfter också betydelsen av att anpassa denna form av undervisning till olika omständigheter som storstad eller glesbygd.

I Mendes et al. (2020) som i Brasilien studerade dockor i samband med att lära ut handtvätt till förskolebarn och deras föräldrar lyfter betydelsen av metodens anpassning till familjers socioekonomiska förhållanden. I denna studie kom barnen från relativt svåra socioekonomiska förhållanden och där kunskaper och möjligheter till god handhygien var bristfälliga.

I andra studier handlar utmaningarna om ramfaktorer kopplat till förskolebarnen eller lärarna. Liston (2015) visar i sin studie från Irland att dockorna i undervisningen inte passade lite äldre barn, de blev nästan kränkta av dockan, och att vissa barn blev lite väl upphetsade av dockorna vilket tog fokus från undervisningens mål. I en studie från Nya Zeeland studerades fyra-åringars egen fantasilek med dockor på förskolor (Bateman, 2018). En utmaning var här att inte alla barn var mottagliga för lekkamraters aktiviteter och samtal med dockor på ett relevant och lägligt sätt. Barn förstod inte andra barns kommunikation med dockan, vilket gjorde berättelserna blev allt för långsamma och att dessa barn inte kunde lägga till spontana bidrag som kunde leda berättelsen i nya riktningar.

Någon studie lyfter att barnens olika bakgrund och erfarenheter kan ha betydelse för hur de reagerar på en intervention med dockor som didaktiskt verktyg. I Choi och Md-Yunus (2011) intervention i en förskola i USA var främst tänkt att stödja barn med bristande sociala färdigheter. Studien visade på en viss effekt på dessa barns verbala kommunikation men mycket liten effekt på barnens förmåga att leka med andra barn under en längre tid.

Ibland handlar utmaningen med dockor om att barnen inte förstår dockan eller vill delta i undervisningen med dockan. I Almqvist och Almqvist (2015) användes dockor för att intervjua 20 svenska förskolebarn i åldern fyra till sex år om deras uppfattningar om inflytande. Studien lyfter utmaningen med att förskolebarn ibland inte förstår vad dockan informerar om och att de i vissa fall väljer att inte delta eller samtala med dockan.

I några fall är utmaningen med användningen av dockor kopplad till pedagogens förståelse av barnens lek med dockor. I en studie från Finland genomförd i ett universitets leklaboratorium, med likheter med förskoleverksamhet, studerades förskollärostudenters interventioner, i vissa fall med handdockor, med barn i ålder noll till fem år (Hakkarainen et al., 2013). I flera fall framkommer att studenternas ambitioner att delta och stödja barns fantasilek med dockor misslyckades då de inte lyckades förstå och fånga barnens egna kreativa engagemang med dockorna.

Slutsatser och diskussion

Denna granskning av 29 vetenskapliga artiklar identifierar fyra områden med möjligheter för dockan som didaktiskt verktyg i förskolan och handlar om förskolebarnens sociala kompetens, kommunikation, ämneslärande och lek. Vidare framkommer två områden med utmaningar, pedagogiska och kontextuella, för dockan som didaktiskt verktyg.

Diskussion om möjligheter med dockan som didaktiskt verktyg

Ett resultat från denna granskning är att dockor kan användas för att stödja förskolebarns sociala kompetens (se tab. 1).

Detta resultat har likheter med Kröger och Nupponen (2018) som lyfter att dockor kan gynna samarbete och förändra attityder hos barn. Även forskning inom specialpedagogik och terapi visar att dockor kan användas för att påverka barns sociala beteende (Dunst, 2014; Kjellstrand & Hartwig, 2014). Denna möjlighet med dockor kan relateras till förskolans uppdrag då läroplanen anger att förskolan skall arbeta med barns sociala kompetens. Förskolans miljö skall inspirera till samspel, personalen skall genom aktiv närvaro i barns lek förebygga och hantera konflikter, samt att utbildningen skall förmedla grundläggande demokratiska värderingar (Lpfö18) (Skolverket, 2018). Vissa av de studier som granskats har en relativt instrumentell, modellerande och förebildlig inriktning på undervisningen om förskolebarns sociala beteende. I Choi och Md-Yunus (2011) önskar man träna förskolebarns kognitiva och sociala färdigheter med modellering och förebildlighet som utgångspunkt, med grund i teorier från Bandura och Piaget. Detta kan ses som en lite motstridig metod för demokratiska värden, men kan ses som en grund för detta, och är ett framgångsrikt arbetssätt i lekterapi med förskolebarn där dockor har använts (Kjellstrand & Hartwig, 2014). Choi och Md-Yunus (2011) hade också en intressant design i sin intervention, där dockorna ingick i bokläsning, dramatisering av en episod och barnens egen lek där vuxna deltog. Ett didaktiskt arbetssätt som med sin målinriktning och närhet till barns lek har likheter med ändamålsenlig lek (Pyle & Daniels, 2017) och den lekresponsiva undervisningen (Pramling & Wallerstedt, 2019).

En annan möjlighet som denna granskning visar är att dockor som didaktiskt verktyg kan stödja kommunikationen med förskolebarn (se tab. 1). Detta är något som även annan forskning indikerat att dockan stimulerar barns kommunikation (Brezigar, 2010; Kröger & Nupponen, 2019; Tierney, 1995). Dockans möjlighet att stödja kommunikation kan relateras till förskolans uppdrag att stödja barns språkliga färdigheter (Lpfö 18) (Skolverket, 2018). Läroplanen lyfter också att språk, lärande och identitetsutveckling hänger samman, att förskolan skall uppmuntra, ta tillvara barns egna nyfikenhet och intresse att kommunicera på olika sätt. Här kan de studier som använder dockor som en del i barns multimodala kommunikation vara relevanta exempel på hur detta verktyg kan uppfylla detta viktiga läroplans mål (Wessel-Powell et al., 2016, 2018). I Wessel-Powell (2018) blev undervisningen också framgångsrik för att barnen tilläts utgå från sitt eget intresse ”zombier”, där barnen både fick skapa pappersdockor, skapa en berättelse därtill och även spela upp en lite dockpjäs för övriga barn.

Det tredje området med möjligheter med dockor som didaktiskt verktyg är att dockor används inom förskolor för att stödja ämneslärande inom naturvetenskap och hälsovård (se tab. 1). Även tidigare forskning indikerar detta bruk av dockor i undervisningen med ämneslärande (Simon et al., 2008; Tierney, 1995). En möjlig orsak till denna användning kan vara områdets komplexa karaktär och att barn behöver extra stimulans för att intressera sig för området. För undervisning med dockor inom hälsovård finns tidigare forskning gällande dockor i förskolebarns kontakt med hälsovården (Tilbrook et al., 2017). Här kan orsaken till användningen vara dockans förmåga att informera och distrahera från obehagliga aspekter (Reid-Searl et al., 2017).

Det fjärde och sista området med möjligheter för dockor som didaktiskt verktyg är dockornas närhet till barnens lek (se tab. 1). Studier om dockornas användning inom lekterapi lyfter närheten till barnets värld och dess lek som en viktig anledning till att verktygets användbarhet i kontakt med barn (Kjellstrand & Hartwig, 2014). Detta är också något som har stöd i läroplanen då lek har en central plats i en utbildning som skall ta tillvara barnens egna erfarenheter, behov och intressen (Lpfö18) (Skolverket, 2018). I Bowne och Brokmeier (2008) visas hur mjukdjur kan vara funktionella i pedagogiska lekar med barn och i Wohlwend (2017) visar det sig vara effektivt när pedagoger inkluderar några av de dockor som barn använder i sina egna lekar, ”prinsessdockor”, i sin undervisning. Denna möjlighet för dockan går att relatera till och få stöd av den ändamålsenliga leken (Pyle & Daniels, 2017) och den lekresponsiva undervisningen (Pramling & Wallerstedt, 2019).

Det är också av intresse att uppmärksamma att den konstnärliga och estetiska dimensionen med att använda dockor i förskolans värld inte har identifierats i dessa artiklar. Även om dockor kopplas till barnens lekvärld så framträder inte tydligt möjligheten till att skapa och fantisera med dockor i förskolans värld. Detta är viktig aspekt i förskolan och läroplanen lyfter betydelsen av olika estetiska uttrycksformer i förskolan (Skolverket, 2018). Denna osynliga estetiska dimension i denna granskning kan bero på att denna aspekt inte

är utforskad i någon större omfattning eller att granskningen inte lyckats identifiera artiklar som berör detta område.

Diskussion om utmaningar med dockan som didaktiskt verktyg

Pedagogiska utmaningar är en av de utmaningar som denna granskning lyfter när det gäller dockan som didaktiskt verktyg. En del i denna utmaning är att lärare behöver utbildning i att använda dockor som didaktiskt verktyg (Liston, 2015; Tzurriel & Remer, 2018). Här skulle ett ökat inslag av dockteknik och dess didaktiska användning i lärarutbildningen även kunna motiveras av dess framgångsrika användning inom hälsovård, specialpedagogik, lekterapi och som forskningsmetod (Dunst, 2014; Epstein et al., 2008; Kjellstrand & Hartwig, 2014; Tilbrook et al., 2017). Det är då rimligt att det inom förskolläro-utbildningen och som fortbildningskurser erbjuds utbildning i hur dockor kan användas som didaktiskt verktyg. Denna kompetensutveckling skulle kunna inspireras av de möjligheter och utmaningar som denna granskning identifierat och andra relevanta aspekter som till exempel den konstnärliga och estetiska betydelsen av dockor i förskolans värld.

En annan del av den pedagogiska utmaningen med dockan var relaterad till den övergripande pedagogiken. Denna utmaning belyser att didaktiska verktyg kan användas på så olika sätt. Utmaning var ofta relaterad till lärares oförmåga eller oförståelse för att genomföra en lekbaserad pedagogik med dockan (Lake & Evangelou, 2019; Moland, 2017; Walsh et al., 2011). Denna problematik kan bero på olika traditioner och trender inom förskolepedagogik och läroplansmål i olika länder. En annan pedagogisk utmaning lyfts av Wohlwend (2017), att om lärare använder sig utan barnens val av dockor så kan stereotypa värderingar följa med dessa. Men detta ger också tillfälle till kritiska samtal som kan påverka barns tankar om de dockor och lekmaterial som de själva väljer att leka med.

Denna granskning visar också att de studerade artiklarna uppmärksammar kontextuella utmaningar med dockan som didaktiskt verktyg. Några av dessa utmaningar är relaterade till övergripande kontexten som socioekonomiska förhållandet eller glesbygd kontra storstad (Brits et al., 2014; Mendes et al., 2020). Dessa studierna är genomförd i länder som Brasilien och Sydafrika där familjers och barns levnadsvillkor och förutsättningar är starkt skiftande vilket gör det viktigt att förskolans didaktik anpassas därefter. En annan kontextuell utmaning med dockor har fokus på de inblandade barnen (se tab. 2). Det finns en risk med ett förgivettagande att alla barn blir engagerade och stimulerade av dockan. En studie indikerar att äldre barn ibland inte tilltalas av dockan (Liston, 2015). De inblandade barnen har i vissa fall inte förmågan att förstå eller vill förstå dockans budskap (Almqvist & Almqvist, 2015; Choi & Md-Yunus, 2011). Det kan dessutom vara så att när barnen leker med dockor så har barnen olika förmågor att hänga med och utveckla denna lek (Bateman, 2018).

Vidare så kan det inom den lekbaserad undervisning med dockor vara läraren som inte förestår och kan utveckla barnens lek med dockor (Hakkarainen et al., 2013). Vuxna

har inte alltid så lätt att förstå barns lek och att den kan även missförstås. Ett sätt att utöka förståelsen för barnens lek med dockor är då att lärare i större omfattning deltar i denna lek, samt både samtalar med barnen om leken och observerar och uppmärksammar vad som sker i leken, något som läroplanen förordar (Lpfö 18) (Skolverket, 2018).

Slutord

Sammanfattningsvis indikerar granskningen av 29 vetenskapliga artiklarna från 17 länder både möjligheter och utmaningar med dockan som didaktiskt verktyg i förskolan, och ger därmed också verktyget en vetenskaplig grund. Artiklarna visar på att dockor som didaktiskt verktyg förekommer på förskolor i flertalet länder i skilda världsdelar som Afrika, Asien, Australien, Europa, Nordamerika och Sydamerika, vilket indikerar en omfattande spridning.

Denna granskningen visar att dockor som didaktiskt verktyg kan stödja förskolebarns sociala kompetens, kommunikation och ämneskunskaper samt har en närhet till barns lek. Verktyget kan också utmanas av både pedagogisk som kontextuell karaktär. Sammanfattningsvis finns en potential för dockor som didaktiskt verktyg i undervisningen med förskolebarn.

Författarbiografi

Anders Råde är universitetslektor vid institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap (TUV), Umeå universitet, Sverige. Hans forskningsintresse handlar om relationen mellan teori och praktik i akademiska professionsutbildningar.

Referenser

- Almqvist, A-L. & Almqvist, A. (2015). Making oneself heard: Children's experiences of empowerment in Swedish preschools. *Early Development and Care*, 185(4), 578–593. <https://doi.org/10.1080/03004430.2014.940931>
- American Psychological Association. (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6. uppl.). American Psychological Association.
- Bateman, A. (2018). Ventriloquism as early literacy practice: Making meaning in pretend play. *Early Years*, 38(1), 68–85. <https://doi.org/10.1080/09575146.2016.1254162>
- Bers, M. U., Ponte, I., Juelich, C., Viera, A. & Schenker, J. (2002). Teachers as designers: Integrating robotics in early childhood education. *Information Technology in Childhood Education Annual*, 123–145. <https://www.learntechlib.org/primary/p/8850/>

- Bowne, M. & Brokmeier, S. (2008). At the zoo: Kindergartners reinvent a dramatic play area. *Early Childhood Research & Practice*, 10(2). <https://ecrp.illinois.edu/v10n2/bowne.html>
- Brezigar, B. (2010). *How does the introduction of an English speaking puppet influence the use of English in group speaking activities?* The University of York.
- Brits, J. S., Potgieter, A. & Potgieter, M. J. (2014). Exploring the use of puppet shows in presenting nanotechnology lessons in early childhood education. *International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education*, 5(4), 1798–1803. <https://infonomics-society.org/wp-content/uploads/ijcdse/published-papers/volume-5-2014/Exploring-the-Use-of-Puppet-Shows-in-Presenting-Nanotechnology-Lessons.pdf>
- Bryman, A. (2004). *Quantity and quality in social research*. Routledge.
- Caganaga, C. K. & Kalmis, A. (2015). The role of puppets in kindergarten education in Cyprus. *Open Access Library Journal*, 2, e1647, 1–9. <http://dx.doi.org/10.4236/oalib.1101647>
- Carter, C. & Nutbrown, C. (2016). A pedagogy of friendship: Young children's friendships and how schools can support them. *International Journal of Early Years Education*, 24(4), 395–413. <https://doi.org/10.1080/09669760.2016.1189813>
- Carter, R. B. & Mason, P. S. (1998). The selection and use of puppets in counselling. *Professional School Counseling*, 1(5), 50–53.
- Choi, D. H. & Md-Yunus, S. (2011). Integration of social skills training: A case study of children with low social skills. *Education 3-13*, 39(3), 249–264. <https://doi.org/10.1080/03004270903501590>
- Davis, S. & Dolan, K. (2016). Contagious learning: Drama, experience and perezhivanie. *International Research in Early Childhood Education*, 7(1), 50–67.
- Duley, L., McLaughlin, T. & Sewell, A. (2018). Using puppets to support children's prosocial thinking and action. "What would we tell pig and frog to do". *Early Childhood Folio*, 22(2), 20–25. <https://doi.org/10.18296/ecf.0055>
- Dunst, C. J. (2014). Meta-analysis of the effects of puppets shows on attitudes toward and knowledge of individuals with disabilities. *Exceptional Children*, 80(2), 136–148. <https://doi.org/10.1177/001440291408000201>
- Eidevald, C. & Engdahl, I. (2018). *Utbildning och undervisning i förskolan: Omsorgsfullt och lekfullt stöd för lärande och utveckling*. Liber.
- Epstein, I., Stevens, B., McKeever, P., Baruchel, S. & Jones, H. (2008). Using puppetry to elicit children's talk for research. *Nursing Inquiry*, 15(1), 49–56. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1800.2008.00395.x>
- Esquivel, G., Oades-Sese, G. & Jarvis, M. (2010). *Culturally sensitive narrative interventions for immigrant children and adolescents*. University Press of America.
- Fleer, M., Chen, F. & van Oers, B. (2018). New directions in Early Childhood Education Practice: International developments and practice gaps. I M. Fleer & B. van Oers

- (Red.), *International handbook of Early Childhood Education* (Vol. 2, s. 955–966). Springer.
- Fleer, M. & van Oers, B. (2018). International trends in research: Redressing the north-south balance in what matters for early childhood education research. I M. Fleer & B. van Oers (Red.), *International handbook of Early Childhood Education* (Vol. 1, s. 1–30). Springer.
- Forsberg Ahlcrona, M. (2009). *Handdockans kommunikativa potential som medierande redskap i förskolan* [Doktorsavhandling]. Göteborgs universitet.
- Forsberg Ahlcrona, M. (2012). The puppet's communicative potential as a mediating tool in preschool education. *International Journal of Early Childhood*, 44, 171–184. <https://doi.org/10.1007/s13158-012-0060-3>
- Hakkarainen, P., Bredikyte, M., Jakula, K. & Munter, H. (2013). Adult play guidance and children's play development in a narrative play-world. *European Early Childhood Education Research Journal*, 21(2), 213–225. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2013.789189>
- Hunt, T. & Renfro, N. (1982). *Puppetry in Early Childhood Education*. Nancy Renfro Studios.
- Jesuvadain, M. K. & Wright, S. (2011). Doll tales: Foregrounding children's voices in research. *Early Child Development and Care*, 181(3), 277–285. <https://doi.org/10.1080/03004430903293172>
- Jurowski, H. & Francis, P. (1998). *A history of European puppetry. Volume two: The twentieth century*. Edwin Mellen Press.
- Kjellstrand Hartwig, E. (2014). Puppets in the playroom: Utilizing puppets and child-centered facilitative skills as a metaphor for healing. *International Journal of Play Therapy*, 23(4), 204–216. <https://doi.org/10.1037/a0038054>
- Kondoyianni, A. (1997). Affective education in Greece: The self understanding of preschool children, as projected with puppets. A qualitative study. *International Journal of Early Childhood*, 29(10), 10–18. <https://doi.org/10.1007/BF03174385>
- Korosec, H. (2013). Evaluating study of using puppets as a teaching medium in Slovenian Schools. *Skolski Vjesnik*, 62(4), 495–520. <https://hrcak.srce.hr/112414>
- Kröger, T. & Nupponen, A.-M. (2019). Puppet as pedagogical tool: A literature review. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 11(4), 393–401. <https://www.iejee.com/index.php/IEJEE/article/view/688/403>
- Lake, G. & Evangelou, M. (2019). Let's talk! An interactive intervention to support children's language development. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27(2), 221–240. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2019.1579549>
- Laverick, D. M. & Migyanka, J. (2014). Artist residencies: Supporting early childhood pre-student teachers' knowledge and pedagogy to promote arts-based learning. *Teaching Artist Journal*, 12(3), 168–176. <https://doi.org/10.1080/15411796.2014.909210>

- Liston, M. (2015). Using puppets to provide opportunities for dialogue and scientific inquiry. *Primary Science*, 138, 11–13.
- Makuch, A. & Reschke, K. (2001). Playing games in promoting childhood dental health. *Patient Education and Counseling*, 43, 105–110. [https://doi.org/10.1016/S0738-3991\(00\)00142-7](https://doi.org/10.1016/S0738-3991(00)00142-7)
- Mendes, P. M. E., Mateus, L. V. & Costa, P. (2020). Does playful intervention promote hand hygiene? Compliance and educator's beliefs about hand hygiene at a daycare center. *Journal of Pediatric Nursing*, 51, e64–e68. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2019.08.017>
- Moland, N. A. (2017). Localizing play-based pedagogy: Nigerian educators appropriation of Sesam Street classroom materials. *Global Education Review*, 4(3), 17–36.
- Nyland, B. & Ng, J. (2016). International perspectives on early childhood curriculum changes in Singapore and Australia. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(3), 465–476. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2015.1102416>
- Petticrew, M. & Roberts, H. (2006). *Systematic reviews in social science: A practical guide*. Blackwell.
- Pramling, N. & Pramling Samuelsson, I. (2018). Pedagogies in Early Childhood Education. I M. Fler & B. van Oers (Red.), *International handbook of Early Childhood Education*, (s. 1311–1322). Springer.
- Pramling, N. & Wallerstedt, C. (2019). Lekresponsiv undervisning: Ett undervisningsbegrepp och en didaktik för förskolan. *Forskning om Undervisning och Lärande*, 7(1), 7–22.
- Pyle, A. & Daniels, E. (2017). A continuum of play-based learning: The role of the teacher in play-based pedagogy and the fear of hijacking play. *Early Education and Development*, 28(3), 274–289. <https://doi.org/10.1080/10409289.2016.1220771>
- Reid-Searl, K., Quinney, L., Dwyer, T., Vieth, L., Nancarrow, L. & Walker, B. (2017). Puppets in an acute paediatric unit: Nurse's experiences. *Collegian*, 24, 441–447. <https://doi.org/10.1016/j.colegn.2016.09.005>
- Remer, R. & Tzurriel, D. (2015). "I teach better with puppets": Use of puppets as a mediating tool in kindergarten education: An evaluation. *American Journal of Educational Research*, 3(3), 356–365. <https://doi.org/10.12691/education-3-3-15>
- Russel, J. L. (2011). From child's garden to academic press: The role of shifting institutional logics in redefining kindergarten education. *American Educational Research Association*, 48(2), 236–267.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Utbildningsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800
- Sheridan, S. & Williams, P. (2018). Forskning om förskolans undervisning. I S. Sheridan & P. Williams, *Undervisning i förskolan: En kunskapsöversikt* (s. 31–48). Skolverket.

- Simon, S., Naylor, S., Keogh, B., Maloney, J. & Downing, B. (2008). Puppet promoting engagement and talk in science. *International Journal of Science Education*, 30(9), 1229–248. <https://doi.org/10.1080/09500690701474037>
- Skolinspektionen. (2018). *Slutrapport: Förskolans kvalitet och måluppfyllelse: Ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*. Skolinspektionen.
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan, Lpfö 18*. Skolverket.
- Tierney, J. L. (1995). *Puppetry in early childhood education* [Doktorsavhandling]. University of Massachusetts Amherst.
- Tilbrook, A., Dwyer, T. & Parson, J. A. (2017). A review of literature: The use of puppet simulation in nursing education and children's healthcare. *Nurse Education in Practice*, 22, 73–79. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2016.12.001>
- Tzuriel, D. & Remer, R. (2018). Mediation with a puppet: The effects on teachers' mediated learning strategies with children in special education and regular kindergartens. *Learning and Instruction*, 58, 295–304. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2018.08.001>
- Walsh, G., Sproule, L., McGuinness, C. & Trew, K. (2011). Playful structure: A novel image of early years pedagogy for primary school classrooms. *Early Years*, 31(2), 107–119. <https://doi.org/10.1080/09575146.2011.579070>
- Weisberg, D. S. (2013). Guided play: Where curricular goals meet a playful pedagogy. *Mind, Brain and Education*, 7(2), 104–112. <https://doi.org/10.1111/mbe.12015>
- Wessel-Powell, C., Kargin, T. & Wohlwend, K.E. (2016). Enriching and assessing young children's multimodal storytelling. *The Reading Teacher*, 70(2), 167–178. <https://doi.org/10.1002/trtr.1491>
- Wessel-Powell, C., Lu, Y.-H. & Wohlwend, K. (2018). Walking dead literacies: Zombies, boys, and (re)animated storytelling. *The Reading Teacher*, 72(3), 313–324. <https://doi.org/10.1002/trtr.1721>
- Wohlwend, K. E. (2017). Who gets to play? Access, popular media and participatory literacies. *Early Years*, 37(1), 62–76. <https://doi.org/10.1080/09575146.2016.1219699>